

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

У сучасних умовах воєнного стану в Україні актуальності набуває питання кримінально-правового реагування на прояви домашнього насильства, що зазнає трансформації під впливом нових соціальних викликів.

Зростання психологічної напруги, порушення звичного укладу життя, наявність посттравматичних синдромів у військовослужбовців, зниження ефективності функціонування соціальних служб та інші чинники формують передумови до збільшення кількості випадків насильницької поведінки в родині. У зв'язку з цим виникає необхідність детального аналізу чинного законодавства в контексті кримінальної відповідальності за вчинення домашнього насильства в умовах надзвичайної ситуації, якою є війна.

Домашнє насильство, як кримінальне правопорушення, визначене у ст. 126-1 Кримінального кодексу України, передбачає систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи інших членів родини. Проте в умовах воєнного стану зазначене правопорушення потребує особливого підходу у кваліфікації, доведенні та розслідуванні.

Насамперед це зумовлено труднощами у доступі до органів поліції та судової влади в окремих регіонах, змінами в організації роботи правоохоронних структур, а також зростаючою латентністю правопорушень. Часто жертви залишаються ізольованими та не мають змоги повідомити про насильство, а у випадках переміщення в нові громади — побоюються соціального осуду чи недовіри.

Особливого значення в умовах війни набуває взаємодія між державними органами, органами місцевого самоврядування та громадськими ініціативами у сфері запобігання домашньому насильству.

Важливу роль відіграють мобільні бригади психосоціальної допомоги, а також створення тимчасових притулків у прифронтових районах. Однак ці заходи є недостатніми без належного нормативного забезпечення: потребують уточнення положення про обтяжуючі обставини злочину, а також механізми негайного реагування на випадки домашнього насильства в умовах обмеженого правового режиму.

Таким чином, кримінально-правова політика у сфері протидії домашньому насильству в умовах воєнного стану повинна ґрунтуватися на поєднанні репресивних і превентивних заходів. Потребує подальшого дослідження питання вдосконалення кваліфікаційних ознак злочину, особливості досудового розслідування в умовах обмеженого доступу до правосуддя, а також захисту прав жертв із урахуванням гуманітарної ситуації.

Водночас необхідним є забезпечення стабільної підготовки кадрів, здатних діяти в екстремальних умовах, а також створення єдиного державного реєстру фактів домашнього насильства у прифронтових та деокупованих територіях.

Крім того, важливо враховувати, що в умовах тривалого конфлікту змінюються не лише соціальні умови, а й психологічний портрет учасників правовідносин. Зокрема, агресія, що виникає як наслідок травматичного досвіду або втоми від стресу, може сприяти зміщенню меж толерантності до насильницької поведінки. У таких ситуаціях необхідно звертати увагу не тільки на юридичну оцінку діяння, а й на психоемоційний стан як потерпілого, так і кривдника. Це вимагає мультидисциплінарного підходу, в якому правники, психологи, соціальні працівники та волонтери діють спільно для виявлення та припинення насильства.

Слід враховувати міжнародний досвід, зокрема практику європейських країн, які стикаються з аналогічними викликами в умовах криз. Адаптація кращих практик, з урахуванням українських реалій, може сприяти посиленню національної системи реагування на домашнє насильство.